

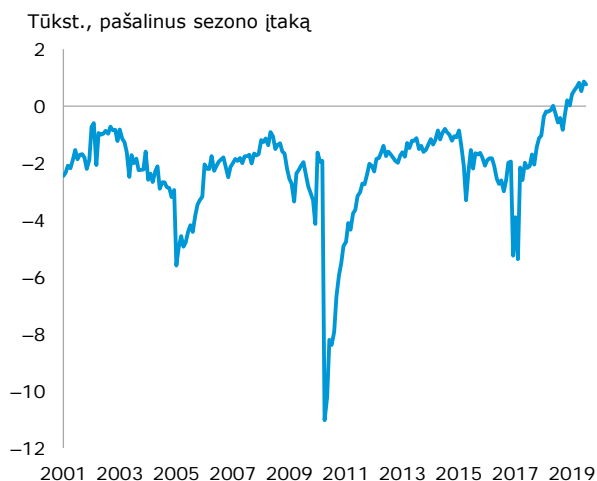
IV. DARBO RINKA

Darbo rinkoje tebėra jaučiama nemenka įtampa, tačiau ji jau beveik metus nebedidėja. Prie šios darbo rinkos padėties stabilizacijos prisidėjo tai, kad įmonės ėmė nuosaikiau vertinti plėtros perspektyvas, ir gana palankios migracijos tendencijos. Nebedidėjanti įtampa ir išnykęs administracinių sprendimų poveikis lėmė šiek tiek lėčiau kylantį privačiojo sektoriaus darbo užmokestį. Tačiau viešajame sektoriuje atlyginimai augo ypač sparčiai.

Palankesnis migracijos balansas prisideda prie įtampos darbo rinkoje stabilizacijos. Šių metų sausio–liepos mėn. į Lietuvą atvyko 6,1 tūkst. daugiau gyventojų, nei iš jos išvyko (žr. 9 pav.), tai lėmė keletą mėnesių didėjusį bendrą šalies gyventojų skaičių. Jei panašios migracijos tendencijos vyraus ir kitą metų dalį, gyventojų skaičius pirmą kartą nuo 1992 m. padidės. Vis dėlto darbingo amžiaus¹⁵ gyventojų skaičius veikiausiai ir toliau mažės – tik jau reikšmingai lėčiau. Prie mažėjimo prisidės tai, kad minėtų gyventojų grupę papildys mažiau jaunimo, nei ją paliks vyresnių gyventojų. Palankesnes migracijos tendencijas lemia keletas veiksnių. Lietuvos piliečių migracijos balansą daugiausia gerina darbuotojams palanki Lietuvos darbo rinkos padėtis ir *Brexitas*, o sparti transporto sektoriaus plėtra bei pasikeitusi Lietuvos imigracijos politika lemia maždaug tris kartus didesnę nei įprastai atvykstančių užsieniečių (ne ES piliečių) skaičių.

Migracijos balansas buvo teigiamas.

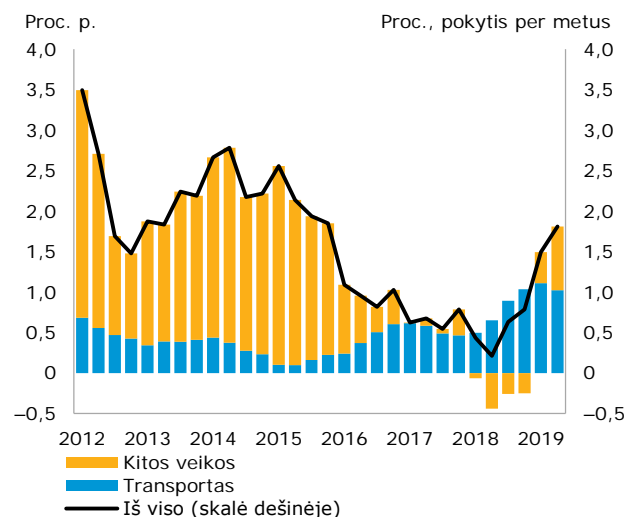
9 pav. Migracijos balansas

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Didžiąją dalį darbo vietų skaičiaus augimo pastaruosius dvejus metus lėmė transporto sektorius.

10 pav. Darbo vietų skaičiaus kaitos veiksniai

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

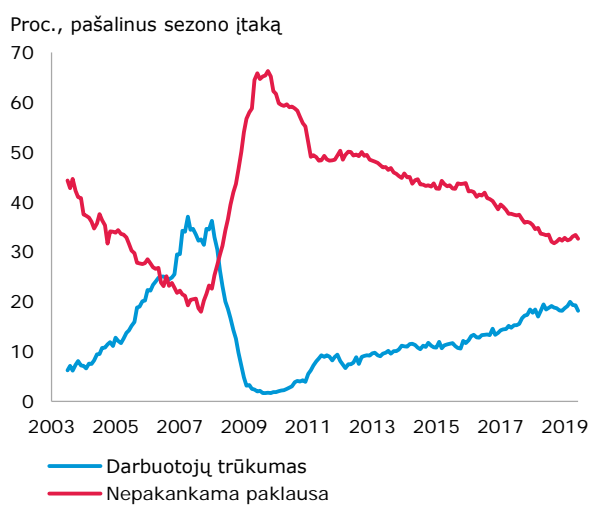
Užsieniečių imigracija prisideda prie darbo vietų skaičiaus augimo. Didžiąją jo dalį lemia viena ekonominė veikla – transportas (žr. 10 pav.). Pirmąjį pusmetį šioje veikloje darbo vietų buvo apie 11 proc. daugiau nei prieš metus. Toks augimas yra ypač spartus, nes paprastai atskiroje didesnėje veikloje jis neviršija 5 proc. Spartų augimą lemia transporto įmonių eksporto plėtra ES rinkoje ir supaprastintos vairuotojų iš ne ES šalių imigracijos procedūros. Jų supaprastinimas reiškia, kad transporto įmonės daug mažiau varžo įtempta Lietuvos darbo rinka. Kitose nei transporto veiklose bendrai paėmus darbo vietų daugėja lėtai. Tokią raidą iš dalies paaiškina labai mažas nedarbo lygis didžiuosiuose miestuose. Esant tokiam nedarbui, įmonės, ieškodamos naujų darbuotojų, dažnai turi juos pritraukti iš kitų įmonių, o tai reiškia, kad bendras darbuotojų skaičius reikšmingai padidėti paprastai negali. Tiesa, tam tikrose veiklose, pavyzdžiui, apdirbamojoje gamyboje ir statybų sektoriuje darbo vietų daugėja santykinai reikšmingai. Šią raidą iš dalies gali lemti tai, kad šių veiklų įmonės taip pat samdo užsieniečių imigrantų.

¹⁵ 15–64 metų.

Atsargenis perspektyvų vertinimas taip pat galėjo prisidėti prie įtampos darbo rinkoje stabilizacijos. Šiuo metu apie 19 proc. įmonių teigia, kad darbuotojų trūkumas riboja jų veiklą (žr. 11 pav.). Ši dalis per metus iš esmės nepasikeitė. Įmonės, ypač pramonės, atsargiau vertinti darbuotojų poreikį galėjo paskatinti didėjanti rizika pasaulio ir ES ekonomikos augimui. Tiesa, dalis tiesiogiai ar netiesiogiai su darbuotojų samda susijusių rodiklių pablogėjo, tačiau tik nedaug. Kita dalis visiškai nepablogėjo. Pavyzdžiui, pramonės įmonių, kurias riboja nepakankama paklausa, dalis padidėjo maždaug tiek pat, kiek 2014 m. Rusijos krizės metu. Taip pat šiek tiek prastėjo keletas paslaugų sektoriaus pasitikėjimo rodiklių. Prie to nemažai prisidėjo atsargiau ekonomines perspektyvas vertinęs transporto sektorius. Laisvų darbo vietų lygis buvo iš esmės stabilus. Vis dėlto, nepaisant išaugusio įmonių atsargumo ir gerėjusių migracijos tendencijų, įtampa darbo rinkoje tebėra gana didelė, dažnai minima, kad trūksta būtent aukštos kvalifikacijos darbuotojų¹⁶.

Prastesni įmonių ekonominės padėties vertinimai prisideda prie įtampos darbo rinkoje stabilizacijos.

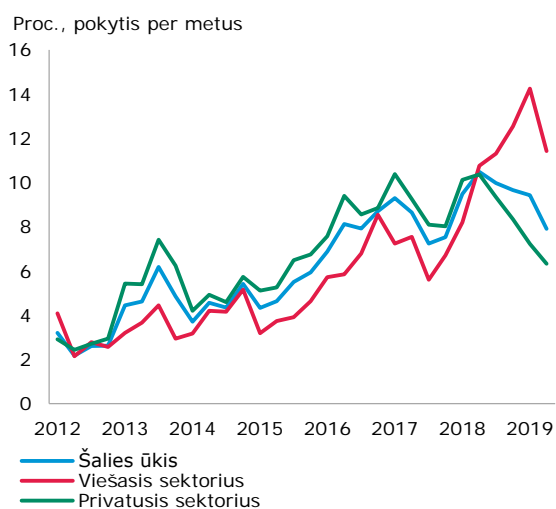
11 pav. Įmonių, kurių veiklą riboja darbuotojų trūkumas ir nepakankama paklausa, dalis

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Darbo užmokesčio augimo tendencijos privačiame ir viešajame sektoriuose išsiskyrė.

12 pav. Darbo užmokesčio raida

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Nebedidėjant įtampai darbo rinkoje, atlyginimų augimas nebespartėja, tačiau vis dar yra didelis.

2019 m. pirmąjį pusmetį jis sudarė 8,7 proc. (žr. 12 pav.). Privačiame sektoriuje atlyginimų augimas sulėtėjo nuo 8,8 iki 6,8 proc. Tai iš dalies galėjo lemti nustojęs didėti darbuotojų trūkumas, tačiau prie sulėtėjimo prisidėjo ir išnykęs 2018 m. pradžioje nustatytos socialinio draudimo įmokų žemutinės ribos poveikis. Priešinga darbo užmokesčio augimo tendencija buvo viešajame sektoriuje – augimas reikšmingai paspartėjo ir šiuo metu yra beveik dvigubai spartesnis nei privačiame sektoriuje. Tai lemia visų pagrindinių viešojo sektoriaus darbuotojų grupių – viešojo valdymo, švietimo ir sveikatos apsaugos – maždaug 11–15 proc. didėjęs darbo užmokestis. Šiais metais darbo užmokestis šalyje turėtų kilti lėčiau nei pernai – 8,5 proc. Prie lėtėjimo turėtų prisidėti stabilizavęsis darbuotojų trūkumas ir išnykęs administracinių sprendimų poveikis, tačiau sprendimai sparčiai kelti viešojo sektoriaus darbuotojų atlyginimus ribos lėtesnį šalies darbo užmokesčio augimą. Vis dėlto lėtesnio, nei prognozuojama, darbo užmokesčio augimo rizika egzistuoja ir ji daugiausia susijusi su lėtesniu, nei numatoma, ekonomikos augimu.

¹⁶ Plačiau apie žmogiškųjų išteklių kokybės rodiklius skaitykite 3 intarpe „Žmogiškųjų išteklių kokybė: ar Lietuvos žmogiškųjų išteklių rodikliai atitinka ekonominio išsivystymo lygį?“.